AVKP actueel

Nr. 68, januari 2017

Nieuwsbrief van de Archeologische Vereniging Kempen– en Peelland
AWN afd. 23

Verenigingsruimte AVKP
Erfgoedhuis, Nachtegaallaan15, Eindhoven, 040-2388899

Correspondentieadres AVKP
van Wassenhovestraat 54, 5613 LL Eindhoven, awnafdeling23@gmail.com www.awn-archeologie.nl/23/

Redactie
Ellen van der Steen tel. 040–2910855, avkpactueel@gmail.com (eindredactie en layout)
Peter Seinen en Tonnie van de Rijdt (redactieleden)

ACTIVITEITENKALENDER

FEBRUARI

Wo 15 Prehistorische grafheuvels van Toterfout en Halve Mijl opnieuw onder de loep door Liesbeth Theunissen (pag 3).

MAART

Vr 10 Excursie Antwerpen (pag 3)
Wo 15 Lezing over Opgraving Veldhoven en voorraadpot door Ine Boermans en Herbert Vorwerk (pag. 3) en Algemene Ledenvergadering AVKP.
Vr 31 Excursie Düsseldorf***

APRIL

Za 8 Algemene Ledenvergadering AWN in het Huis van Hilde, Castricum
Wo 19 Lezing over Kasteel Heeze door Guus Braun.**

Over de activiteiten met:
een ster staat meer informatie in dit nummer*
*twee sterren** wordt u nog geïnformeerd.*
*drie sterren*** datum onder voorbehoud*

WIST U DAT...

... Goof van Eijk én Hanneke van Alphen de Gouden Duim hebben ontvangen van de provincie Noord Brabant voor het behoud van bijzondere sporen uit het verleden voor het nageslacht (pag 15)
... Hanneke van Alphen ook de Vrijwilligerspenning heeft ontvangen voor haar inzet bij de archeologische werkgroep in Uden (pag 10)
... het arbeidsconflict tussen gemeente Eindhoven en stadsarcheoloog Nico Arts niet meer bestaat (pag 2 en 20).
... het eerste nummer van Archeologie in Nederland (opvolger van Westerheem) in februari verschijnt

ACTIVITEITENKALENDER

Jaarkalender aktiviteiten Archeologische Vereniging Kempen & Peelland
Jaar: 2017

		Februari		Februari		Februari		Februari
	Wk		Wk		Wk		Wk	
	5		6		7		8	
Ma	30		6		13		20	
Di	31		7		14		21	
Wo	1	BV AVKP	8		15	Lezing Toterfout	22	
Do	2		9		16		23	
Vr	3		10		17		24	
Za	4		11		18		25	
Zo	5		12		19		26	

		Februari/Maart		Maart		Maart		Maart
	Wk		Wk		Wk		Wk	
	9		10		11		12	
Ma	27		6		13		20	
Di	28		7		14		21	
Wo	1		8		15	Lezing opgraving Hoydonck + ALV AVKP	22	
Do	2		9		16		23	
Vr	3		10	Excursie Antwerpen	17		24	Deadline AVKP-*Actueel*
Za	4		11		18		25	
Zo	5		12		19		26	

		Maart/April		April		April		April
	Wk		Wk		Wk		Wk	
	13		14		15		16	
Ma	27		3		10		17	Pasen
Di	28		4		11		18	
Wo	29		5		12		19	Lezing Kasteel Heeze
Do	30		6		13		20	
Vr	31	Excursie Düsseldorf	7		14		21	
Za	1		8		15		22	Archeoloop Best e.o.
Zo	2		9		16	Pasen	23	

Werkavonden	**Excursie / veldloop**	**Feestdagen**	**Lezingen / symposia**
Vergaderingen	**Cursus**	**Feesten & borrels**	**Deadlines**

INGEZONDEN POST

Lieve mensen,

Ontzettend veel dank voor alle hulp, handtekeningen, telefoontjes, emails, 'gewone' post en andere steun van afgelopen maanden. Dank geldt in het bijzonder voor Tonnie en Ellen en andere bestuursleden van de Archeologische Vereniging Kempen- en Peelland. Jullie hebben ervoor gezorgd dat ik rustig en optimistisch kon blijven en dat ik erg productief heb kunnen zijn (daar horen jullie nog van!).

Vele groeten, Nico

CURSUSSEN, LEZINGEN EN EXCURSIES

15 februari: Lezing Prehistorische grafheuvels van Toter-fout en Halve Mijl opnieuw onder de loep.
Archeoloog Liesbeth Theunissen gaat tijdens de lezing in op de verrassende resultaten van een proefputtenonderzoek in de grafheuvels bij Toter-fout, dat werd uitgevoerd met de hulp van tien lokale archeologische vrijwilligers. Lees meer op pagina 11. De lezing op 15 februari begint 20 uur in het Erfgoedhuis Eindhoven.

10 maart: Excursie Antwerpen
Op vrijdag 10 maart gaan we met eigen vervoer naar Antwerpen, omdat we om 10 uur daar willen starten. `We kunnen u op 10 maart een gegidst bezoek aanbieden aan het 16de–eeuwse Keizers-bastion en aan ons archeologisch atelier. Er zijn geen kosten aan verbonden. Beide activiteiten samen nemen ongeveer een halve dag in beslag. De locaties liggen op ongeveer 2,5 km afstand van elkaar, een half uur wandelen of alter-natief deels wandelen/deels openbaar vervoer. Op onderstaande links vindt u meer informatie over de locaties. Tijdens de rondleidingen kan de archeoloog u ook nog een korte toelichting geven over het archeologisch beleid in Vlaanderen.
https://www.antwerpen.be/nl/info/5821ae68b4ce556eea388fd0/felixatelier
https://www.antwerpen.be/nl/overzicht/archeologie/archeologische-vondsten-tentoongesteld/keizersbastion
Nadere informatie volgt per nieuwsflits.
Johan Weterings en Carel van den Boom

15 maart: Lezing opgraving Veldhoven–Zilverackers en een unieke voorraadpot uit de ijzertijd en Algemene Ledenvergadering AVKP
Voorafgaand aan de jaarvergadering van AVKP vertellen Herbert Vorwerk en Ine Boermans over een unieke voorraadpot uit de IJzertijd, die ze gevonden hebben bij een grote opgraving in Veldhoven, Zilverackers. De pot geeft langzaam haar geheimen bloot, ze wordt momenteel in het Erfgoedhuis uitgeprepareerd. Lees meer over de lezing op pagina 11. Na de lezing wordt de jaarvergadering van AVKP gehouden, die we afsluiten met een borrel. De avond begint met de lezing om 20 uur in het Erfgoedhuis.

NIEUWS UIT HET ERFGOEDHUIS

Parkeren NRE terrein
Let Op!! Op het gehele parkeerterrein NRE is het betaald parkeren. Uitgezonderd de plaatsen achter de poort (tussen het Erfgoedhuis en het hoofdgebouw). Deze plaatsen zijn bedoeld voor dienstauto's. Voor de deur komt een aantal fietsenrekken. Het worden 'fietsnietjes' net als op Strijp-S. Als alles volgens planning verloopt, zullen ze in de komende weken geplaatst worden.

Tentoonstelling Woonbedrijf
Vanaf 23 januari tot ongeveer eind februari is in de woonwinkel van Woonbedrijf aan de Wal de tentoonstelling 'Canon van Eindhoven' te zien.
Deze tentoonstelling gaat over de rijke geschiedenis en ontwikkeling van Eindhoven. De Canon vertelt het verhaal en laat iconen zien uit het historisch erfgoed. Naast de banners met de Canon zijn er in drie vitrines een aantal vondsten uit het

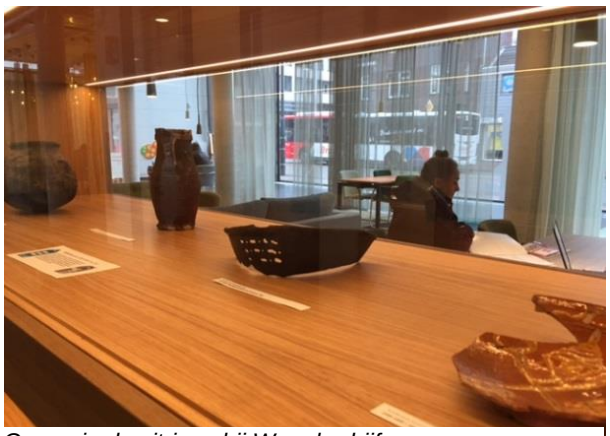
Canon in de vitrines bij Woonbedrijf

Erfgoedhuis te zien vanaf de prehistorie tot aan de nieuwe tijd.

Op avontuur met Nano
Het Erfgoedhuis heeft een app ontwikkeld, met een avontuur voor kinderen tot een jaar of tien. Nano is een klein, groen wezentje dat zijn vriendje kwijt is. Ga met hem op zoek naar Trom en kom langs allerlei plekken in Eindhoven waar je meer informatie over krijgt. Waarom heet de Tramstraat de 'Tramstraat'? En hoe snel ging die tram eigenlijk? Wat werd er in de oude Waag (nu Kentucky Fried Chicken) gewogen? En kom in het 'drive-in museum' onder het 18 Septemberplein.

Installeer de gratis app Nano in Eindhoven op je smartphone voor een interactieve wandeling door de stad. Zoek in de Play Store van Google en de iStore van Apple op 'Nano' en 'EHV'.

Iedere derde woensdag van de maand een lezing!
In 2017 wordt iedere derde woensdag van de maand een lezing georganiseerd in het Erfgoedhuis. Met uitzondering van de maanden juli en augustus in verband met de zomervakantie.
Op 15 februari houdt Liesbeth Theunissen een lezing over Toterfout, in maart Ine Boermans en Herbert Vorwerk over de opgraving Hoydonck en in april Guus Braun over het kasteel in Heeze. In mei volgt er een lezing over wederopbouw in Eindhoven.

Rapport opgraving Blixembosch-buiten 2011
In de maanden augustus – oktober 2011 werd op de plek waar de wijk Blixembosch-buiten gebouwd zal worden (in het noorden van Eindhoven) een opgraving uitgevoerd onder leiding van Martijn Bink. Over een oppervlakte van bijna drie hectare werden een laatmiddeleeuwse plattelandsnederzetting en gedeelten van een nederzetting uit de bronstijd opgegraven. In totaal werden er 1629 grondsporen ingetekend en 2331 vondsten verzameld. Deze opgraving is bij leden van de Archeologische Vereniging ook wel bekend omdat sommigen hebben meegewerkt aan het veldwerk en anderen intensief hebben meegeholpen met het puzzelen van de vele potscherven.
Via een omweg kon het opgravingsverslag uiteindelijk worden samengesteld door de originele opgravingsleider die daar samen met een collega een fantastisch mooi rapport over heeft gemaakt. Het rapport is opgenomen als een deel van wellicht wel de inhoudelijk beste serie archeologische rapporten van Nederland: de Zuidnederlandse Archeologische Rapporten. Binnenkort komen enkele extra exemplaren beschikbaar van dit mooi vormgegeven opgravingsverslag. Liefhebbers kunnen er gratis een exemplaar van krijgen, waarbij voorrang wordt verleend aan medewerkers van het veldwerk en de uitwerking van de vondsten.

Een nederzetting uit de Bronstijd en de Late Middeleeuwen te Eindhoven-Blixembosch. Opgravingen onder de Randweg Eindhoven door Martijn Bink en Mara Wesdorp (met bijdragen van Koen Hebinck, Nico Arts en Henk van Haaster) (Zuidnederlandse Archeologische Rapporten 63, Amsterdam 2016)

Archeologische straatnamen in Blixembosch (Eindhoven)
De opgravingen in Blixembosch in het noorden van Eindhoven zijn bezocht door honderden kinderen van de in die wijk gelegen basisschool de Vuurvlinder. Enkele jaren geleden heeft de stadsarcheoloog in die school een verhaal verteld over wat archeologen daar hebben gevonden. Het verhaal was ook bedoeld om de kinderen 'archeologische' straatnamen te laten kiezen voor de nieuwe wijk. De afgelopen jaren is die wijk deels gebouwd met door kinderen gekozen straatnamen zoals Paalspoor, Klokbeker, Vuurklok en Amfoor.

Facebook
Het Erfgoedhuis heeft nu ook een eigen Facebook pagina. Hier vind je alles over onze activiteiten. We vinden het leuk als je ons gaat volgen! Ga naar www.facebook.com/erfgoedhuiseindhoven en 'like' onze pagina.

Geen facebook? We hebben natuurlijk ook een website: www.erfgoedhuiseindhoven.nl

ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK IN DE REGIO

(door Ria Berkvens, regioarcheoloog Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant)

Locatie	Uitvoerende instantie	(vermoedelijke) uitvoeringsperiode
Someren – Groote Hoeve (proefsleuven)	??	2017
Bladel – 't Spant (proefsleuven)	??	2017
Son – Kanaaldijk Noord-Nieuwstraat (proefsleuven en opgraving)	??	2016/2017
Oirschot – Beerseweg 9 (proefsleuven)	??	2016?
Bergeijk – Riethovensedijk (proefsleuven)	??	2016
Best – Oirschotseweg 113 (proefsleuven)	??	2016
Luijksgestel – Loonsebaan 7 (proefsleuven)	??	2016
Heeze- De Bulders (opgraving en proefsleuven)	VUhbs	2016?
Breugel – St. Genovastraat (proefsleuven)	??	2016?
Geldrop- Slachthuisstraat (proefsleuven)	??	2016?
Knegsel – Huismeer (archeologische begeleiding)		
Valkenswaard Zuid - Venbergseweg		
Spoordonk - Lubberstraat fase 2		
Waalre – Leestakker? Molenstraat		
Son – MFA		

BERICHTEN UIT DE REGIO

De grafheuvel aan de Klaverhoekseweg waarbij in het profiel nog de opgaande heuvel zichtbaar is (foto Ria Berkvens).

Onbedoelde en onverwachte vondst aan de Klaverhoekseweg in Best

Bij een proefsleuvenonderzoek aan de Klaverhoekseweg in Best is in december 2016 een grafheuvel uit de late prehistorie aangesneden, zie de foto hiernaast. De greppel en de grafkuil midden in de heuvel zijn hierop goed zichtbaar. Het graf is dan ook uitzonderlijk goed bewaard gebleven in dit gebied wat in de 19e eeuw ontgonnen werd. Voordien stond hier vlakbij een korenmolen midden in de heide. Over precieze datering is nog niets bekend. Of er meerdere graven liggen is ook niet bekend. Er heeft geen uitbreiding en geen nader onderzoek aan het graf zelf plaats gevonden omdat de proefsleuf op een verkeerde plek was

aangelegd. Het perceel ernaast wordt ontwikkeld! Overigens hebben proefsleuven op die plek geen graven opgeleverd.

Veldoven bij de nieuwe randweg rond Bladel
In november 2016 heeft RAAP een archeologisch proefsleuvenonderzoek uitgevoerd in verband met de verdere aanleg van de randweg om Bladel tussen de Gozelinusbocht, ten westen van Bladel, en de Beemdstraat – Rond Deel. Ten oosten van de Zwartakkers werden hierbij vier (leemwinnings)-kuilen en vier paalkuilen aangesneden die te maken hebben met de productie van bakstenen in het tweede kwart van de 19e eeuw. Tussen de twee leem-winningskuilen ligt een open ruimte met paalkuilen. Hier heeft zich waarschijnlijk de veld-oven bevonden, maar de resten hiervan zijn inmiddels verdwenen. Het perceel waar de steen-bakkerij heeft gestaan, was rond 1830 in bezit van de familie de Vocht. De productie van bakstenen was in handen van deze familie uit Bladel die hun be-staan als bierbrouwer en herbergier probeerde te verbeteren door als bijverdienste stenen te bakken. Opvallend is dat de leemwinningskuilen behorende tot de vindplaats parallel lopen aan de weg Zwartakkers. Deze weg is al aanwezig in het begin van de 19e eeuw. Daarnaast geeft de opvulling van de leemwinningskuilen met afge-graven bouwvoor aan dat ten tijde van de basteenproductie het perceel in gebruik was als akker.

Bron: *R.A. Vaessen & J.A.M. Roymans, 2016: Plan-gebied Zwartakkers/Randweg in Bladel, gemeente Bladel. Archeologisch vooronderzoek: een waarderend proefsleuvenonderzoek (RAAP-notitie).*

Onverwachte IJzertijd nederzetting bij Kerkeneind in Casteren
In september 2015 heeft Archol een kleine opgraving uitgevoerd in een deel van de nieuwe wijk bij Kerkeneind in Casteren. Een groot deel van dit plangebied was reeds vrijgegeven op basis van de resultaten uit een proefsleuven onderzoek door Becker & Van de Graaf in 2010 waaronder een deel van het historische gehucht Kerkeneind. Ondanks advies van de regioarcheoloog om een groter gebied nader te onderzoeken, besloot de gemeente Bladel om maar een klein deel van het plangebied verder te onderzoeken middels een opgraving. In het in 2015 opgegraven gebied waren bij het sleuvenonderzoek in 2010 slechts twee (Nieuwe tijds?) greppels aangetroffen. Bij het aanleggen van de eerste werkput werden echter tegen de verwachting in een cluster paalsporen gevonden, waarop besloten werd om de eerder 'onderzochte' proefsleuf uit het vooronderzoek opnieuw open te leggen. Hierin werden sporen van een bijgebouw met duidelijke donkere paalsporen aangetroffen daterend uit de midden-late IJzertijd.

Alle-sporen-kaart van de opgraving bij Kerkeneind in Casteren (uit rapport Archol).

In totaal zijn in het 1100 m2 onderzochte plan-gebied twee bijgebouwen en twee spiekers uit de ijzertijd gevonden naast een hooimijt uit de Late Middeleeuwen. Een complete rolsteen van kwart-siet afkomstig uit een greppel heeft mogelijk als markering van een akker gediend. Deze prehis-torische sporen zijn aangetroffen in het zuidelijke deel van het onderzoeksgebied, onder een natte bodem die in de overgang naar het beekdal is ontstaan. In de midden-/late ijzertijd werd het terrein voor het eerst bewoond. De gebouw-structuren vormen onderdeel van een erf. Het hoofdgebouw van dit erf moet waarschijnlijk ten westen van de huidige opgraving worden gezocht, daar waar tijdens het proefsleuvenonderzoek uit 2010 al sporen uit de ijzertijd zijn aangetroffen. De archeologische resten uit de periode late midde-leeuwen-Nieuwe tijd zijn hoofdzakelijk als sporen van een akkergebied te interpreteren. Het betreft met name verkavelings- en afwateringsgreppels.

Bron: M.E. Hemminga, 2016: Opgraving Casteren – Kerkeneind (gemeente Bladel) (Archol rapport 326).

[1] Dalfsen, J.W. & J. de Kramer 2011, *Inventariserend Veldinderzoek, karterende fase, d.m.v. proefsleuven. Kerkeneind, Casteren. Gemeente Bladel*, B & G rapport 1025, Noordwijk.

Behoud van een unieke site bij de Cartierheide in Hapert

Begin 2016 diende Staatsbosbeheer het verzoek in bij de gemeente Bladel om het perceel Biezenwijer met een grootte van ca. 6,95 ha, gelegen in het noorden van de Cartierheide, net onder de A67, te transformeren naar vochtige/natte heide. Hiertoe zou het voormalige akkerperceel tot tenminste 1 meter beneden maaiveld moeten worden afgegraven. Dit laatste is echter alleen mogelijk wanneer met een archeologisch onderzoek wordt aangetoond dat er geen archeologisch waarden in de grond zitten. Om vast te stellen wat de archeologische verwachtingswaarden in het gebied zijn, is dan ook een archeologisch bureau- en verkennend booronderzoek uitgevoerd. Hoewel het booronderzoek uitwees dat de grond sterk was omgewerkt (zelfs tot in het dekzand) als gevolg van het gebruik als maisakker in het verleden, gold er een zeer hoge archeologische verwachtingswaarde. Uit het plangebied is namelijk een vindplaats bekend van ongeveer 80 stuks paleolithisch vuursteen waarschijnlijk van de Tjonger-Federmesser cultuur uit het Allerød-interstadiaal (11.900-10.900 v.Chr.), maar is mogelijk nog ouder. De naam verwijst naar de karakteristieke pennenmesvormige spitsen met een gebogen rug. De vindplaats werd door de amateurarcheologen Jan Schellekens uit Hapert en Pieter Dijkstra uit Veldhoven ontdekt. Opmerkelijk zijn de nogal grote spitsen van het type Gravette, Creswell, Kerf en Tjonger spitsen. Daarnaast zijn er slechts enkele schrabbers en stekers. Het percentage werktuigen is opvallend hoog ten opzichte van het vuursteen afval. Bovendien is het vuursteenmateriaal allemaal van het uitstekende kwalitatieve Noordzee silex vervaardigd. Deze vindplaats is daarmee erg uniek en belangrijk voor het steentijdonderzoek in Zuid Nederland, mede ook omdat uit die pre-Allerød periode nog maar erg weinig bekend is in Nederland en met name in Noord-Brabant. Het zou dan ook beter zijn om deze vindplaats te behouden en daarmee de archeologische waarde zwaarder te laten wegen dan de belangen van de natuur alhier. Mede door de kosten van een archeologisch vervolgonderzoek heeft Staatsbosbeheer onlangs besloten om hier af te zien van verdere natuurontwikkeling en daarmee is het behoud van deze belangrijke site voor de toekomst geborgd.

Ria Berkvens

Paalsporen en waterputten in Luchen, Mierlo

In opdracht van de gemeente Geldrop-Mierlo zijn archeologen van de Vrije Universiteit Amsterdam bezig met onderzoek in Luchen in Mierlo. Het onderzoek duurt ongeveer twee weken en trekt veel bekijks van mensen uit de omgeving en de media.

Paalsporen (LM?) in Luchen, Mierlo foto: Kees van Baaren

Het onderzoek is een voortzetting van eerder onderzoek vanwege de ontwikkeling van een nieuw woongebied. De archeologen gebruiken de kadasterkaart uit 1832 voor het onderzoek met proefsleuven en metaaldetector**.**

Op maandag 9 januari zijn nieuwe proefsleuven gegraven tussen de weg Luchen en het Eindhovenskanaal en werden de eerste paalsporen (LM) al zichtbaar. Op maandag 16 januari zijn er nieuwe proefsleuven gegraven ten zuiden van de weg Luchen. Paalsporen en twee waterputten moeten nog gecoupeerd worden. Ze behoren waarschijnlijk bij boerderijen uit de Nieuwe Tijd. Proefsleuven zijn gepland in een derde gebied ten westen van nr 2. Eerder onderzoek is beschreven in Rapport *"Opgraving van een nederzetting uit de periode bronstijd-vroege ijzertijd te Mierlo Luchen",* © Archol, Leiden 2010, rapport 133

Kees van Baaren

Hoeve Raadbroek behoedt voor afgraving

In 2016 is tussen Soerendonk en Maarheeze de Buulder Aa opnieuw ingericht met nieuwe meanders, moeraszones, vochtige hooilanden en poelen. Om rekening te kunnen houden met archeologie en cultuurhistorie zijn er voor het

plangebied een archeologisch bureauonderzoek, een cultuurhistorisch bureauonderzoek en een verkennend booronderzoek uitgevoerd.[1]
Historische akkerlanden komen in het onderzoeksgebied voor ter hoogte van de verdwenen hoeve Raadbroek en ten oosten van de Buulder Aa ter hoogte van D'Aasdonken. Mogelijk waren beide terreinen in eerste instantie kleine kampontginningen op de rand van het beekdal met enkele kleine aangrenzende akkerpercelen en hooiland voor de runderen in het beekdal. Wanneer de hoeve precies ontstaan is, kan niet achterhaald worden. De hoeve lag op een lage dekzandrug langs de Buulder Aa. Op de kadastrale minuut uit 1830 is de omgrachte hoeve Raadbroek duidelijk zichtbaar op de rand van het beekdal. Veranderingen in het natuurlijke landschap treden pas op vanaf het begin van de twintigste eeuw als een groot aantal beemdenpercelen wordt omgezet naar akkerland. De natte omstandigheden in het beekdal zorgen er echter voor dat deze nieuwe landbouwontginningen snel worden opgegeven.
Om de ligging en begrenzing van de grachten en fundamenten van het hoeveterrein vast te leggen, zijn er op het circa 2 ha grote perceel bij hoeve Raadbroek in totaal 93 boringen gezet met een 7 cm edelmanboor en een 2 cm guts tot maximaal 2 m onder maaiveld. Uit het onderzoek is gebleken dat het gebied deels op een dekzandkop ligt en deels in het beekdal van de Buulder Aa. De eigenlijke hoeve is aangelegd op de zuidelijke uitloper van een dekzandkop richting het beekdal. Dit had als voordeel dat er slechts langs drie zijden 'diepe' grachten moesten worden gegraven. De westelijke, noordelijke en oostelijke gracht kon door middel van de boringen goed begrensd worden. De zuidelijke grens van het hoeveterrein werd echter gevormd door het lager gelegen en natte beekdal van de Buulder Aa. Verder zijn op het binnenterrein mogelijk enkele grondsporen van de voormalige hoeve aangeboord.
Aangezien maaiveldverlaging met 30 cm de resten van de hoeve zouden aantasten is het inrichtingsplan hierop aangepast en is afgezien van afgraving van het hoeveterrein met omgrachting. Het terrein hierbuiten werd wel verlaagd en is daarbij archeologisch begeleid. Bij dit archeologisch onderzoek zijn enkele greppels en paalkuilen gevonden zonder herkenbare structuur. Er zijn verder drie greppels gevonden die overeen komen met de grenzen op de kaart van 1832. Deze waren in de 19e eeuw in gebruik als bouwland en hoorden bij de hoeve Raadbroek. De aanleg van de greppels is vermoedelijk gelijk te stellen met de ontginning van het gebied en het ontstaan van de hoeve. De gronden rondom de hoeve (zo'n 33 ha.) waren namelijk allemaal in eigendom van de hoeve. Wat de paalsporen precies voorstellen is niet duidelijk, maar ook deze hebben vermoedelijk met het landbouwkundig gebruik van het gebied in de Nieuwe tijd te maken. Tijdens het onderzoek zijn een loden netverzwaarder en een fragment van een spinsteen gevonden waaruit blijkt dat er op de hoeve Raadbroek waarschijnlijk wol werd verwerkt is en dat de bewoners vermoedelijk met netten op de Buulder Aa visten.

Bron: *M.H.P.M. Ruijters, 2016: Herinrichting Buulder Aa, traject Kleine Bruggen - Renheide, gemeenten Cranendonck & Heeze-Leende. Resultaten archeologische begeleiding van de graafwerkzaamheden (RAAP notitie 5684).*

Laatprehistorische bewoning in de kern van Reusel

In augustus 2016 werd door Transect een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd aan de Molenstraat in Reusel in verband met de geplande herontwikkeling van het gebied (met daarin de romp van een 19e eeuwse molen) tot woningen. Het plangebied ligt niet ver van de middeleeuwse kerklocatie in Reusel in een oud akkergebied. Bij enkele eerdere archeologische onderzoeken in de directe omgeving zijn resten aangetroffen uit de IJzertijd en/of Romeinse tijd, maar ook uit de Vroege- en Volle Middeleeuwen. Tijdens het huidige proefsleuvenonderzoek zijn echter met name sporen en vondsten aangetroffen uit de periode Midden-Bronstijd t/m Vroege-IJzertijd (1800-500 v. Chr.). Het betreft onder andere een gedeelte van een huisplattegrond die op basis van uiterlijke kenmerken van de sporen, maar vooral ook op basis van huisplattegrondentypologie in de Midden-Bronstijd t/m Vroege-IJzertijd (1800-500 v. Chr.) dateert. De paalsporen zelf bevatten geen vondstmateriaal om deze datering te ondersteunen. In de nabijheid zijn tevens een waterput, enkele kuilen en enkele losse paalsporen aangetroffen. Omdat een deel van het plangebied nog niet kon worden onderzocht vanwege aanwezige bebouwing zal hier nog vervolgonderzoek plaatsvinden in de vorm van proefsleuven en als behoud

[1] *Cultuurhistorisch adviesdocument Herinrichting Buulder Aa, traject Kleine Bruggen - Renheide*, auteur N. Sprengers (RAAP adviesdocument 740), 11 februari 2015; *Herinrichting Buulder Aa, traject Kleine Bruggen – Renheide, gemeenten Cranendonck en Heeze-Leende. Archeologisch vooronderzoek: een cultuurhistorisch bureauonderzoek en verkennend veldonderzoek*, *auteurs N. Sprengers en M. Ruiters (RAAP notitie), 1-4-2015.*

in de bodem door de bouwplannen niet mogelijk is zal dit gevolgd worden door een opgraving van de aanwezige archeologische resten.
Ria Berkvens

Bron: *E. Mol, 2016: Reusel, Molenstraat 8. Gemeente Reusel-De Mierden (N-Br.). Een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven (Transect rapport 1043).*

Uden Leijgraaf
Onlangs is langs de westelijke oever van de Leijgraaf ter hoogte van Wilfoort een Ecologische Verbindings Zone (EVZ) aangelegd. Dit werd gerealiseerd door het afschuinen van de oever over een lengte van enkele honderden meters, de aanleg van een nieuwe zijarm en het graven van enkele poelen. Vanwege de aanwezigheid van steentijdvindplaatsen in de directe omgeving werd bepaald dat de werkzaamheden archeologisch begeleid moesten worden. Helaas heeft deze begeleiding geen nieuwe archeologische vondsten opgeleverd buiten enkele niet dateerbare kuilen en een aantal oude perceel greppels. De mogelijke aanwezigheid van een oudere bedding kon niet worden vastgesteld. Wellicht is deze vergraven tijdens het verbreden en verdiepen van de loop in de jaren vijftig van de vorige eeuw.

De ijzeroerbank met links op de achtergrond de oever van de Leijgraaf. Foto: Hanneke van Alphen

Hoewel niet archeologisch van aard was er toch nog een verrassende ontdekking en wel die van een nog intact zijnde ijzeroerbank. Deze bank met een breedte van maar liefst 7 meter en een dikte van gemiddeld 50 cm bleek nog over een lengte van enkele tientallen meters bewaard te zijn gebleven. Als een brede baan liep deze bijna haaks vanaf de oever het beekdal in, toevallig net op de plaats waar de nieuwe zijarm gepland was. Gelukkig zagen de gemeente en het waterschap het belang in van deze vondst en waren zij bereid de plannen aan te passen waardoor de bank toch grotendeels behouden kon blijven. Een heuglijk feit gezien de belangrijke rol die de aanwezigheid van ijzeroer en de daaruit voortvloeiende ijzerproductie gespeeld heeft in de geschiedenis van Uden.

Uden Venloop
Het tweede natuurontwikkelingsproject vond plaats bij de Venloop ook wel bekend als Kraaienloop, nabij het buurtschap Slabroek. In het beekdal rond deze smalle loop zijn in de loop der jaren diverse artefacten van vuursteen gevonden en dat was onder meer de reden dat ook dit project archeologisch begeleid moest worden. Voor aanvang van de werkzaamheden is eerst een veldveldverkenning uitgevoerd wat opnieuw twee steentijdartefacten opleverde waaronder een kleine kling van Wommersom kwartsiet, een gidsartefact voor het Mesolithicum. De werkzaamheden aan de loop waren tweeledig. Van het eerste stuk werden beide rechte oevers afgeschuind waarna het vrijkomende zand in de loop geschoven werd om deze minder diep te maken. De verstoring die dit teweeg bracht beperkte zich tot de bovenlaag zodat er niet veel waar te nemen viel. Gelukkig kon de archeoloog van dienst zich toch nuttig maken door het redden van vele kikkers, salamanders en zelfs (beschermde) woelratten. De werkzaamheden aan het tweede stuk van de loop bestonden uit het graven van een nieuwe bredere bedding op enkele meters afstand van de oude en het dichtgooien van deze laatste. Hierbij zijn verder geen archeologische vondsten van betekenis gedaan.

De nieuw uitgegraven bedding van de Venloop. Foto: Hanneke van Alphen

Uden Slabroek
Onlangs werd de bouwvoor verwijderd van een perceel naast het natuurcentrum de Maashorst met de bedoeling er een natte weide te creëren. Gezien de beperkte omvang van het perceel was hier geen archeologisch onderzoek vereist. De ligging van het perceel tussen het urnenveld van Slabroek en het beekdal van de Venloop/ Kraaienloop was toch dermate interessant dat leden van de werkgroep archeologie er een oogje in het zeil gehouden hebben. Al snel werd duidelijk dat het terrein volledig verstoord was door de aanwezigheid van tientallen grote diepe kuilen die waarschijnlijk gegraven zijn ten behoeve van zand- en wellicht ook leemwinning in de afgelopen eeuwen. Het sporadisch aangetroffen vondstmateriaal was niet ouder dan hooguit enkele honderden jaren.

Plaggenput met daarachter een bakstenen waterput in een gele 'verstoring' aan de Kromstraat (foto Econsultancy).

Uden
Op 12de december van het afgelopen jaar vierde de werkgroep archeologie van de heemkundekring haar 25 jarig bestaan. Om dit luister bij te zetten was er een avond georganiseerd voor leden, oud leden en relaties van de werkgroep. Naast een hapje en een drankje was er een presentatie waarbij zo'n 100 jaar Udense archeologie in sneltreintempo voorbij kwam. De geslaagde avond kreeg extra glans toen de aanwezige wethouder bekend maakte dat Hanneke van Alphen-Verkuijlen was uitverkoren om de gemeentelijke vrijwilligerspenning voor kunst, cultuur en onderwijs in ontvangst te nemen vanwege haar grote verdienste voor de werkgroep. Toevalligerwijs had ze enkele dagen daarvoor ook al een Gouden Duim van de provincie in ontvangst mogen nemen. Op 5 januari heeft de burgemeester de vrijwilligerspenning aan haar uitgereikt.

Hanneke ontvangt de vrijwilligerspenning uit handen van de burgemeester voor haar inzet voor de werkgroep, foto: Udens weekblad

Goof van Eijk

Middeleeuwse oorsprong van de Kromstraat in Valkenswaard
In verband met de geplande bouw van twee woningen aan de Kromstraat 42-44 heeft Econsultancy in juli en september 2016 een archeologische onderzoek (proefsleuven en opgraving) uitgevoerd. Het totale oppervlak van het archeologisch onderzoek bedroeg circa 600 m2. Binnen het plangebied zijn diverse sporen aangetroffen die waarschijnlijk horen bij het achtererf van een of meerdere voorgangers van de recentelijk hier gesloopte boerderij die hoorde bij de historische bebouwing aan de oude Kromstraat waarvan de oorsprong al ver terug gaat tot in de Middeleeuwen. Er zijn onder meer één stenen waterput, één waterkuil/drenkkuil, drie plaggenputten, een palenrij, zandwinningskuilen en losse paalsporen aangetroffen. In de paalsporen is helaas (nog) geen structuur te herkennen, maar hangen mogelijk samen met de voorgangers van de boerderij. Direct naast de Kromstraat zijn twee greppels aangetroffen, waarbij in greppel S98 16e-eeuws aardewerk is aangetroffen. Bovendien zat onder deze greppel nog een oudere voorganger. De waterputten lagen sterk geconcentreerd en werden aanvankelijk gezien als 'recente' verstoringen. Verdiepen van de vlakken leverde echter steeds meer waterputten op; iets wat inmiddels redelijk standaard is in de historische dorpen en gehuchten in Noord-Brabant. Let dus op verstoringen in dorpskernen, want dit zijn veelal archeologische sporen!
Ria Berkvens

Bron: G. Boot, 2016: Evaluatieverslag opgraving Kromstraat 42-44 te Valkenswaard (Econsultancy).

LEZING PREHISTORISCHE GRAFHEUVELS VAN TOTERFOUT EN HALVE MIJL OPNIEUW ONDER DE LOEP, 15 FEBRUARI

In het voorjaar van 2016 groef de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed in de grafheuvels bij Toterfout enkele proefputten. De aanleiding daarvoor was de wens van het IVN de houten palen rondom de heuvels te vervangen. Voordat er weer nieuwe exemplaren de grond in gingen, wilde de rijksdienst weten of er nog originele prehistorische sporen (van 3500 jaar geleden) in de bodem zaten en in welke staat deze waren. Met de hulp van tien lokale archeologische vrijwilligers werd deze klus in vier dagen geklaard. Dat onderzoek leverde een aantal verrassingen op.

Archeoloog Liesbeth Theunissen gaat tijdens de lezing in op de resultaten van deze kijkoperatie. Ook passeren een aantal antwoorden op intrigerende vragen de revue. Welke personen zijn er begraven? Hoe liggen de grafheuvels in het landschap? En wat betekenden de paalkransen eigenlijk voor de mensen in de bronstijd? Dit verhaal is een vervolg op de presentatie van 3 maart 2016, gehouden in het Geitenboerke.

Liesbeth Theunissen is archeoloog en werkt als senior onderzoeker bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed in Amersfoort. In 1999 rondde zij haar promotieonderzoek af, een studie gericht op de boerensamenlevingen van 3500 jaar geleden. Adviseren over duurzaam bewaren van grafheuvels als archeologische rijksmonumenten is een van haar taken bij de rijksdienst. De lezing op 15 februari begint 20 uur in het Erfgoedhuis Eindhoven.

OPGRAVING VELDHOVEN – ZILVERACKERS EN EEN UNIEKE VOORRAADPOT UIT DE IJZERTIJ

Lezing 15 maart

Ine, Ineke en Herbert aan het werk

Sinds oktober is een aantal vrijwilligers van de AVKP actief bij een grote opgraving in Veldhoven, Zilverackers. In dit gebied zijn veel sporen van vroege bewoning gevonden, waaronder de IJzertijd, Romeinse tijd en de Middeleeuwen. Uniek is de vondst van een grote, complete voorraadpot uit de ijzertijd. De bij de opgraving betrokken vrijwilligers mogen deze in het Erfgoedhuis uitprepareren, conserveren en restaureren. Een uniek project waarover Herbert Vorwerk en Ine Boermans in deze lezing meer vertellen.

De lezing vindt plaats op 15 maart voorafgaand aan de jaarvergadering van AVKP en begint om 20 uur.

Meer informatie over de werkzaamheden aan de voorraadpot vind je op pagina 17.

EVEN VOORSTELLEN: EDWARD JUCEWICZ

Op woensdagavond zien we regelmatig nieuwe mensen in het Erfgoedhuis. Wie zijn deze nieuwe leden? In deze rubriek stellen we ze even voor.

Edward Jucewicz, in het dagelijks leven postbode in Eindhoven is sinds augustus 2016 lid van AVKP. Edward las al berichten over opgravingen in het Eindhoven Dagblad. En de aankondiging voor de tentoonstelling over de 80-jarige oorlog bracht hem naar het Erfgoedhuis. Er was een speciale vitrine ingericht met deze vondsten, de oorlog had blijk-baar ook in Eindhoven zijn sporen achtergelaten. Edward kwam erachter dat Eindhoven wel 7 keer was geplunderd: 1581 twee keer, 1583, 1587, 1604, 1630 en 1633, volgens de geschiedschrijving van Houben.
Bij zijn eerste bezoek kreeg Edward een rondleiding van Theo van der Vleuten. Hij bezocht daarna nog een tentoonstelling en vond het zo leuk, dat hij lid is geworden.

Edward Jucewicz toont de door hem gerestaureerde comfort

Als kind is de interesse voor geschiedenis al door zijn vader meegegeven, een 'klassiek geschoolde geschiedenisfreak', zoals Edward hem noemt. Zelf tekende hij met veel plezier stripjes over de noormannen.
Momenteel leest hij graag historische thematijdschriften, zoals oude jaargangen van S*PIEGEL HISTORIAEL, maandblad voor geschiedenis en archeologie, en GESCHIEDENIS.*
In de bibliotheek van het Erfgoedhuis zoekt hij aanvullende informatie over wat er toen in de Nederlanden en als het even kan ook in Eindhoven gebeurde. Nu restaureert hij voorwerpen met hulp van Dirk Vlasblom. De gerestaureerde stalen pan ligt al op de vitrine en een comfort staat te drogen in de kast. Vooral metaal restaureren ligt hem wel, zijn volgende project wordt een gedeukt carbietlampje.

Ellen van der Steen

ENTHOUSIAST NIEUW LID LANDELIJKE WERKGROEP PR EN COMMUNICATIE GEZOCHT!

De werkgroep PR & Communicatie verzorgt de landelijke PR voor de AWN, beheert de website en andere sociale media uitingen van de AWN en ondersteunt bij ledenwerving. Ook staan we regelmatig op evenementen door het hele land om de AWN uit te dragen en leden te werven. Door het vertrek van een van de leden is de werkgroep op zoek naar nieuwe mensen die willen bijdragen aan deze activiteiten. Specifieke kennis is niet noodzakelijk. Wel een enthousiaste houding en de wil om de bij te willen dragen aan het behoud van ons archeologische erfgoed.

De WG bestaat uit 2 leden voor algemene PR zaken en 2 leden die zich bezighouden met de website. Er is daarnaast een nauwe relatie met de nieuwsredactie die de berichten op de site verzorgt. We overleggen met elkaar vooral via skype/telefoon en komen zeker één keer per jaar bij elkaar. Reiskosten worden overigens vergoed.

Wilt u bijdragen aan deze activiteiten en deel uitmaken van een energiek media team? neem contact op de voorzitter, Paul Flos, via prcommunicatie@awn-archeologie.nl of via 06 24343859 (in de avonduren).

DRIE FORTEN LANGS DE “HOLLANDSE WATERLINIE

Excursie 2 september

Het rivierengebied tussen Maas, Waal en Rijn is altijd al van militair strategisch belang geweest. In de Romeinse tijd vormde de Rijn de grens tussen het Rijk en de Germaanse barbarenwereld, tegenwoordig aangeduid met “Limes”, een keten van “Castella” (forten) en wachttorens langs de zuidoever. Ook in de negentiende eeuw vormde het rivierengebied een verdedigingszone, beter bekend als de “Hollandse Waterlinie”, ook omringd met een keten van forten.
Drie van die forten gaan we bezoeken in Hoge Woerd en Vechten. In Hoge Woerd krijgen we een rondleiding van een uur langs een nagenoeg compleet Romeins schip met inventaris. Aansluitend bezoeken we de reconstructie van het Romeinse fort en andere onderdelen van het museum.

Ford Vechten

Na de lunch reizen we door naar Fort Vechten, waar we eerst een rondleiding krijgen van een uur door het Waterlinie Fort. Aansluitend bezoeken we het museum en wandelen we over de reconstructie van een Romeins “Castellum”.

Romeins castellum

Na deze gezellige en leerzame dag vertrekken we weer naar Eindhoven, mogelijk voor een voedzame maaltijd.

Opgave: seinen@onsbrabantnet.nl
Deelnemersaantal: 10- 20
Datum: zaterdag 2 september 2017
Tijdspanne: 9:00- 18:00 (reistijd totaal 2 uur)
Kosten: 30 Euro
Lunch: eigen kosten

GEVONDEN VOORWERPEN

Op twitter kwamen we een interessante link tegen:
Rijke oogst van een armenhoef | Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.
Hier vind je het rapport met het resultaat van een bouwhistorisch en archeologisch onderzoek dat werd uitgevoerd tussen 2012 en 2014 in de Aarlese Hoeve aan de Oirschotseweg 117 te Best. Slechts 149 pagina’s. Veel leesplezier!

KARRENSPOREN OPSPOREN

Door een uitbreiding van woningbouw in de gemeente Veldhoven (plan Huysackers-Zilverbaan) wordt een groot terrein cn circa 15 hectare archeologisch onderzocht. Er worden daar sporen van de ijzertijd tot de middeleeuwen aangetroffen. Op enkele plaatsen werden ook duidelijke karrensporen aangetroffen. Dit leidde tot de vraag aan de Werkgroep Innovatieve Meettechnieken in de Archeologie (WIMA) of deze ook zichtbaar waren te maken met een scan met de bodemradar.
Aangezien ondergrondse sporen met behulp van een bodemradar uitsluitend zichtbaar zijn als er sprake is van verschil in permativiteit waren er twijfels bij de werkgroep of dit mogelijk was. In principe werd er op voorhand van uitgegaan dat door deze scan te doen zou aantonen dat karrensporen juist niet zichtbaar zijn met een bodemradarscan. Des te groter was verrassing dat het er op lijkt dat deze sporen zichtbaar zijn op het beeld in een 3D-model (zie pijlen op afbeeldingen). Na enig brainstormen was de conclusie dat er drie mogelijke verklaringen voor zijn.

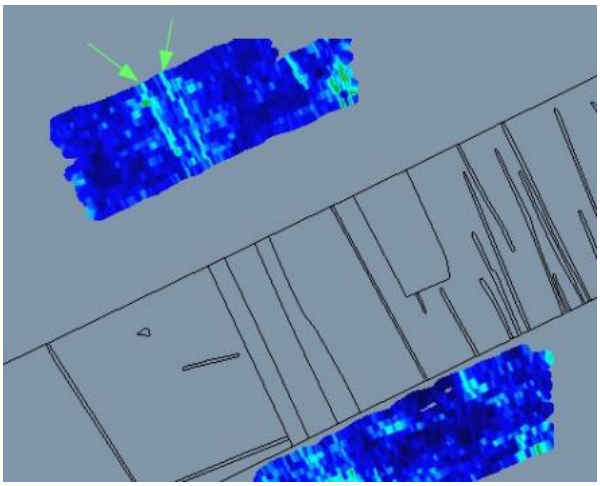

Ten eerste is er sprake van verdichting van de boden als er gedurende langere tijd karren gebruik maken van hetzelfde spoor. Daarnaast zal de grond in het spoor enigszins “vermalen” worden door hetzelfde fenomeen. Ook zal er sprake zijn van inspoeling in het spoor, waardoor de concentratie organisch materiaal in het spoor groter zal zijn dan die in de directe omgeving. Door elk van deze drie factoren apart of als optelsom kan de hoeveelheid vocht in het karrenspoor groter zijn dan in de omringende ondergrond.
Opgemerkt moet worden dat hierdoor niet plotseling alle karrensporen met een bodemradar opgespoord kunnen worden. In dit specifieke geval wisten we waar gezocht moest worden. Hierdoor konden de radarbeelden uit de nog niet uitgegraven putten gecorreleerd worden met sporen die gevonden waren in aansluitende putten waar de opgraving voltooid was.

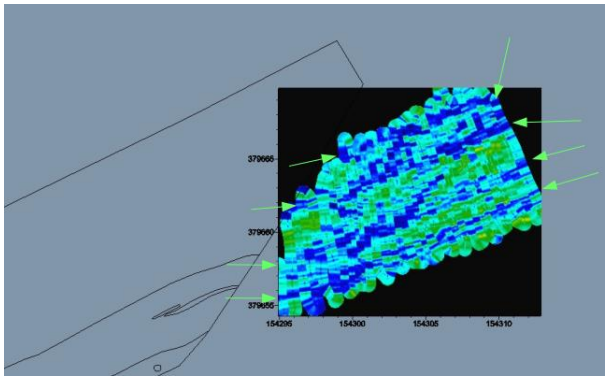

Niettemin hebben karrensporen wel degelijk een eigen profiel. Als we dus op basis van een verwachting ergens gaan zoeken en identieke profielen vinden, waarbij het totale beeld lijnvorming over langere afstanden zichtbaar blijft, is er een aanwijzing voor karrensporen. Boringen of proefsleuven moeten dan voor de definitieve bevestiging zorgen.
In ieder geval heeft deze scan gezorgd voor een nuttige aanvulling op onze steeds uitgebreidere interpretatie bibliotheek.

Werkgroep Innovatieve Meettechnieken in de Archeologie

GOUDEN DUIM VOOR GOOF VAN EIJK EN HANNEKE VAN ALPHEN-VERKUIJLEN UIT UDEN

Persbericht Uden, 9 december 2016

Al bijna twintig jaren zetten Goof en Hanneke zich als vrijwilligers in voor de werkgroep archeologie van de Heemkundekring Uden. Vandaag ontvingen ze allebei een Gouden Duim uit handen van Henri Swinkels, gedeputeerde van de provincie Noord-Brabant. Godfried Scheijvens van het Meldpunt Archeologisch Bodemvondsten nomineerde het tweetal voor de analoge 'like' van de provincie. Godfried: "zonder de inzet van Goof en Hanneke zouden bijzondere sporen uit het verleden verloren zijn gegaan voor het nageslacht."

Mooier dan Egypte

Een dubbel gevoel, vindt Goof. "ik doe dit puur uit hobby en interesse. Maar ik ben wel vereerd, want ik voel me verantwoordelijk voor mijn leefomgeving." Hanneke doet het archeologische werk ook uit pure passie. "elke keer als ik iets vind hier in Uden, geeft me dat een gevoel van verbondenheid met mijn grond, met onze geschiedenis. Vondsten in het Udense doen me meer dan een schat uit het oude Egypte", lacht ze.

Verrassing

De Gouden Duim is een grote verrassing voor de Udense vrijwilligers. Goof meldde al veel vondsten bij het Meldpunt Archeologische Bodemvondsten. Goof heeft veel contact met de gemeente. Hij vecht voor het behoud en onderzoek naar archeologische vindplaatsen in Uden. Hanneke coördineert de activiteiten van de groep archeologische vrijwilligers. Ook geeft ze open lessen aan basisschoolkinderen. Dat hoopt ze het komende jaar, de werkgroep bestaat dan 25 jaar, weer te kunnen doen.

Gedeputeerde Henri Swinkels (midden), Goof van Eijk en Hanneke van Alphen-Verkuijlen, foto Wim Holleman

Stapje extra

De provincie reikt elke maand een Gouden Duim uit aan iemand die zich belangeloos inzet voor anderen. "Er gebeuren in Brabant ontzettend veel goede dingen, veel mensen staan echt klaar voor een ander", aldus gedeputeerde Henri Swinkels. "Dat gebeurt op alle terreinen, of het nu cultuur, leefbaarheid, zorg of bijvoorbeeld erfgoed is. Overal zijn mensen bereid een extra stapje te zetten voor elkaar, of voor een bijzonder project voor de samenleving. Dit zijn de Brabanders die zelden op de voorgrond treden, maar onmisbaar zijn voor de gemeenschap. Met de Gouden Duim willen we daarvoor aandacht vragen, en juist deze Brabanders in het zonnetje zetten."

ERFGOEDWET EN ONDERWATER ARCHEOLOGIE

Verbod op meenemen of verplaatsen

De Erfgoedwet heeft meer ruimte geboden voor metaaldetectie en ook is geregeld dat vrijwilligersverenigingen, onder voorwaarden, mogen opgraven bij verstoringen in gebieden waar archeologisch onderzoek niet verplicht is.

Voor archeologische duikers betekent de Erfgoedwet een beperking. In de Erfgoedwet wordt onder opgraven ook verstaan 'het verwijderen of verplaatsen van cultureel erfgoed dat zich op waterbodems bevindt'. Voor opgraven is een certificaat verplicht. Archeologische duikers willen graag dat er ook voor hen een uitzondering wordt gemaakt op de certificeringsplicht. Door hen worden jaarlijks honderden duiken gemaakt op veelal onbekende wrakken en objecten. Zij pleiten voor het mee naar boven mogen nemen van materiaal waarmee het wrak of ander object geïdentificeerd kan worden.

Het verbod van meenemen of verplaatsen geldt niet alleen voor duikers, maar ook voor waarnemingen op drooggevallen waterbodems, zoals bijvoorbeeld uiterwaarden of zoals onlangs bij de doorvallen van oevers langs de Maas.
De Landelijke Werkgroep Archeologie onder Water (LWAOW) pleit bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) en de minister voor aangepaste regels. Het landelijk AWN-bestuur, waar de LWAOW een onderdeel van is, onder-steunt dit.

Achteruitgang en verstoring
Een tweede probleem is dat vindplaatsen door natuurlijke processen soms sterk achteruit gaan of door kwaadwillenden worden verstoord en beschadigd. Dat wordt dan gemeld maar vervolgens gebeurd er als regel weinig. (Duikende) vrijwilligers zien het maar mogen niets doen.
Archeologische monumentenzorg wordt geregeld via ruimtelijke ordening. Gemeenten moeten in hun bestemmingsplan bepalen wat de archeologische waarde is van een gebied en op basis daarvan regels stellen bij het verstoren van dat gebied. Wanneer dan bij vergunningplichtige werkzaamheden op waterbodems geen eisen zijn gesteld tot archeologisch onderzoek, mogen vrijwilligersverenigingen daar opgraven en dus vondsten bergen. Zoals dat ook voor landbodems geldt. In de praktijk werkt dat echter niet. Lang niet alle gemeenten hebben hun waterbodems archeologisch gewaardeerd. Een aantal gemeenten schijnt niet eens te weten dat dat moet. Daarom pleiten we met een aantal andere organisaties dit beter te regelen. Wat wij willen is dat een gemeente, of ander bevoegd gezag, bij een melding van verstoring of ernstige achteruitgang van (mogelijke) vindplaatsen op waterbodems verantwoordelijk is voor het bepalen van de ernst daarvan en voor een besluit over beschermingsmaatregelen, een professionele opgraving of het vrijgeven van de vindplaats. In het laatst geval kan de archeologische onderwatervereniging de vindplaats dan op verantwoorde wijze onderzoeken en de vondsten bergen en deponeren.

Tonnie van de Rijdt

AWN-DESKUNDIGHEIDSBEVORDERING STUDIEMIDDAG IN FACULTEIT ARCHEOLOGIE LEIDEN

Ontvangst in het Botanisch lab, rondleiding en lezing: ‘De eerste Nassaus in Nederland. De identificatie, balseming en paleopathologie van de voorouders van Willem de Zwijger, begraven in de Onze Lieve Vrouwe-Kerk te Breda, door prof.dr. George M. Maat.

De Grote Kerk in Breda, foto G.M.

Samenvatting lezing:
In 1996 werd een fysisch-antropologisch identificatieonderzoek verricht aan bijzettingen, gevonden in de grafkelder onder het Nassaumonument in de Grote of O.L.V. Kerk te Breda. Van een aantal personen werd de identiteit vastgesteld:
Engelbrecht I (ca.1370-1442), Johanna van Polanen (1392-1445), Jan IV (1410-1475), Cimburga van Baden (1450-1501), Maria van Loon (1425-1502), Engelbrecht II (1451-1504) en Françoise van Savoye (?-1511). In het onderzoek werd bijzondere aandacht besteed aan de eertijds toegepaste balseming-technieken en aan interessante ziektekundige veran-deringen.

Datum:	vrijdag 10 februari 2017
Tijd en plaats:	start 12.30 uur in het Botanisch lab
Adres:	Einsteinweg 2, 2333 CC, Leiden
Kosten:	€ 25,- per persoon inclusief thee en borrel

Aanmelden is noodzakelijk, er is beperkt plaats.
Mail naar Kees Daleboudt: **cdaleboudt@planet.nl**

HOTSPOT GIDSEN IN DE STARTBLOKKEN

Om de bezoekers aan ons Erfgoedhuis en Archeo-HotSpot goed te informeren over ons archeologisch erfgoed staan we met zeker 15 AVKP vrijwilligers klaar in de startblokken. Door alle bestratings- en grondwerkzaamheden op de stoep van het Erfgoedhuis waren de bezoekersaantallen minder dan gedacht en hadden we alle tijd voor wat bijscholing.

Je bent dan wel ingeroosterd als gids maar: “ben je daar wel klaar voor?”, vragen we ons af. Er is immers zoveel te vertellen over de leefwijze, gebruiksvoorwerpen, productiemethoden, materialen, vindplaatsen, eetgewoonten, oorlogsvoering, bouwwerken en methoden, noem maar op, van de voorgaande generaties…… Gelukkig hoef je niet alles te weten en met een beetje hulp kom je een heel eind; tenslotte zijn we geen beroepsdeskundigen.

Om te beginnen heeft Theo van der Vleuten daarom een catalogus gemaakt waarin heel veel zaken die op de Archeo-HotSpot te zien zijn worden behandeld. Ook de nieuwe chronologische opstelling van de vondsten en mooi beletterde uitleg maken het heel toegankelijk. Daarnaast hebben we het afgelopen jaar 11 bijeenkomsten georganiseerd waarin we als HotSpot Gidsen werden bijgepraat door deskundigen over verschillende onderwerpen.
Zo spijkerde Dirk Vlasblom en Hans van Gemert ons bij over het gebruik en conservering van metalen. Jeroen Wijnen dook met ons de diepte in en behandelde de regionale geologie. We maakten een ommetje met onze Stadsgids Wim van Hoof. Peter Seinen gaf ons een toelichting op het ‘archeologisch proces’ en Tim van den Eijnden verzorgde een bijdrage over ‘Erfgoed en Historie van Eindhoven’. Piet van Gisbergen is een kei op het gebied van de steentijd en hield een mooi verzorgde workshop. Ook de veiligheid in het gebouw, onze werkplek, kwam aan de orde in een Arbo-les. Tenslotte gingen we aan de slag, onder leiding van onze enthousiaste Theo de Jong, met botten en andere biologische materialen.
Laat het publiek maar komen: wij zijn er klaar voor!
In februari aanstaande evalueren we deze bijscholingen en bezien we of we er in 2017 mee doorgaan. Overigens hoef je geen HotSpot Gids te zijn: iedereen mag aansluiten of zijn verhaal komen doen.

Herbert Vorwerk

VERVOLG DE IJZERTIJD POT VAN DE HUYSACKERS IN VELDHOVEN

Sinds afgelopen oktober assisteren een aantal AVKP leden bij de opgraving op Huysackers in Veldhoven. In de toekomst verrijzen daar woonwijken en verbindingswegen en ter voorbereiding daarop worden archeologische sporen en vondsten veilig gesteld.
Het betreft een enorme opgraving die vlakdekkend en met groot materieel wordt uitgevoerd. De opgravingen worden verricht door een combinatie van de opgravingsbureaus Archol (Leiden) en ADC (Amersfoort). Onze AVKP vrijwilligers en ook studenten, staan de archeologen bij voor het fijnere werk: schaven, couperen en afwerken van voornamelijk grondsporen.

Vanzelfsprekend worden er vondsten gedaan: voornamelijk aardewerk uit de ijzertijd en Romeinse tijd. Het mooiste gevonden exemplaar is een grote ijzertijd-pot die, met grond en al en goed ingepakt, vervoerd is naar het Erfgoedhuis in Eindhoven, waar een groep enthousiaste AVKP-ers op dit moment de pot aan het uitprepareren is ter voorbereiding op restauratie.
Da's een heel gedoe overigens. Niet de samenwerking want die is perfect en heel gezellig maar het is een hele tour om de grond uit de pot te lepelen omdat de fragmenten die we erin aantreffen zeer broos zijn. Ook de pot zelf is enorm kwetsbaar en voor je het weet brokkelt er wat af. We hebben er daarom maar een mini opgraving van gemaakt door de pot met verpakking en al in een speciaal gemaakte een demontabele kist te plaatsen. Deze is voorzien van een X, Y en Z-as zodat we van alle brokken en stukken de exacte positie weten want in eerste instantie zijn we aan het 'afbreken'.
Alle losse delen worden zorgvuldig genummerd en te drogen gelegd. Terwijl we de pot verder uitgraven / lepelen nemen we monsters en bewaren de grond laagsgewijze in genummerde zakken om die na afloop te kunnen zeven.
We zijn natuurlijk ontzettend benieuwd of er zich iets in de pot bevindt en wat dat dan wel zal zijn. Met een kleine handdetector zijn we nog geen metalen tegen gekomen.

Enfin we zijn pas halverwege en de spanning neemt natuurlijk toe.
Na het drogen moeten de scherven worden gereinigd en kan de pot worden gerestaureerd. Onze eigen AVKP ervaringsdeskundigen gaan hier, onder begeleiding van Dirk Vlasblom, mee aan de slag .

Zin om te helpen of komen kijken? We zijn er de komende weken op woensdagavonden en donderdagochtenden volop mee aan de slag.

Herbert Vorwerk

NIEUWE AANWINSTEN BIBLIOTHEEK

6 november 2016 tot 10 januari 2017

Boeken

Noordbrabants Historisch jaarboek.
2016 deel 33
o.a. De ontwikkeling van de oppervlaktematen in de Meierij van ‘‘s-Hertogenbosch.

Tijdschriften

Westerheem (RIP)
Jaargang 65 nr. 6
60 jaar Afdeling Zeeland.
Afscheid en doorgaan.
Dit is de laatste uitgave onder de naam Westerheem, in 1951 opgericht als Archeologische Werkgemeenschap voor West Nederland (AWWN).
Hier dankt Westerheem zijn naam aan . Een eerste gestencilde nummer verscheen in februari 1952.

Te verwachten:
Begin vanaf februari 2017:
Archeologie in Nederland en het extra AWN Katern AWN – Magazine.
Een gezamenlijk forum voor Vrijwilligers en beroepsarcheologen.

Impressie van Archeologie in Nederland

Brabants Landschap
Brabants Landschap 193
De Liempdsche Scheenken tussen gemeijnt en wederopbouw.

In Brabant
Tijdschrift voor Brabants heem en erfgoed
Jaargang 7 nummer 4
De toekomst van onze Brabantse kerken
Erfgoedbeleid in de fusiegemeente Meiereijstad

Rapporten

Archol 301
Plangebied Best -Aarle, gemeente Best
Een archeologisch proefsleuvenonderzoek in deelgebied Broekstraat en Aarleseweg
Red: ME Hemminga, RA Goossen
Onderzoek 2015
Conclusie: Geen van beide deelonderzoeken aanleiding geeft tot een vervolgonderzoek.

Nederlands Archeologisch Rapport 50
Vuursteen verzameld.
Over het zoeken en onderzoeken van steentijdvondsten en – vindplaatsen.
Auteurs: L. Amkreutz, F. Braunen, J. Deeben, R Machiels, M.F. van Oorsouw en B. Smit.
Rijksdienst voor het Cultuur Erfgoed 2016
(opgedragen aan Jos Deeben).

VAN DEN LEESPLANK

Prehistorische jagers en verzamelaars te Vessem, een model.

N. Arts en J. Deeben
Met een bijdrage van J Broertjes.
Bijdrage tot de studie van het Brabants Heem deel 20
Uitgave 1981.

Carel van den Boom

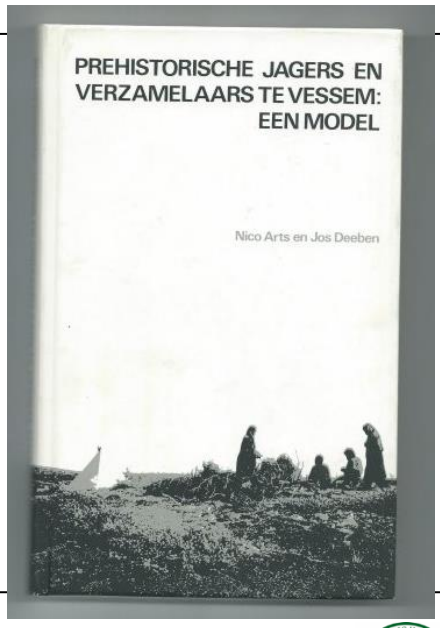

VAN HET BESTUUR

Werkgroepen in het Erfgoedhuis
Zoals iedereen wel weet zijn we bezig om van het Erfgoedhuis een bruisend centrum te maken, waarbinnen voor iedereen een leuke activiteit te vinden is. Er gebeurt al ontzettend veel en om voor onszelf wat overzicht en structuur aan te brengen, hebben we een lijst van al die activiteiten gemaakt.
De meeste van die activiteiten hebben al een of meerdere vrijwilligers die dat al jarenlang doen. Daarom noemen we het werkgroepjes, maar dat is alleen maar een naam. We hebben nu ruim 12 bestaande activiteiten (bijvoorbeeld: vondstverwerking, restauratie, excursies, lezingen, deskundigheidsbevordering, veldwerk coördinatie, vondsttekenen, nieuwe meettechnieken, educatie, et cetera) en mogelijk nieuwe activiteiten (bijvoorbeeld: bouwhistorie, kinderactiviteiten, en vast nog veel meer).
We willen deze groepjes ondersteunen met organisatie en middelen zodat met nog meer plezier gewerkt kan worden en nieuwe leden gemakkelijk kunnen aanschuiven. Ook willen we jullie resultaten zichtbaarder maken voor nieuwe leden, ons Erfgoedhuis en de buitenwereld. We komen de komende weken naar jullie toe om een idee te krijgen hoe we jullie het beste kunnen helpen.
Herbert en Peter

Actie Behoud Nico Arts voor het Erfgoedhuis Eindhoven geslaagd
Vanaf begin november 2016 was stadsarcheoloog Nico Arts niet meer aanwezig in het Erfgoedhuis Eindhoven. Dat was erg vervelend omdat wij als vrijwilligers graag bij hem aankloppen voor zijn kennis en ervaring, goede verhalen en archeologische gastvrijheid. Nico is daarnaast ook adviseur voor het bestuur van AVKP en ook daar missen we hem. We wisten inmiddels dat er een arbeidsconflict was ontstaan. Nico mocht geen uitleg geven en de gemeente meldde alleen dat hij er niet was. Dit duurde tot aan het nieuwe jaar en dat was voor ons aanleiding om twee acties te ondernemen door een brief opstellen aan de gemeente én een handtekeningenactie starten.

Twee acties
Binnen 48 uur hadden we al de eerste 225 handtekeningen ontvangen uit binnen- én buitenland. Momenteel hebben we er meer dan 400. Het was heel fijn om zoveel bijval en vertrouwen te ervaren, vooral omdat er ook veel onduidelijk was. Op 2 januari stuurden de Archeologische Vereniging Kempen- en Peelland, de Henri van Abbestichting, Stichting Eindhoven in Beeld en Cultuurhistorisch Bureau Hüsken en Zoon een gezamenlijke brief aan Burgemeester en Wethouders én de raadsfracties van de gemeente Eindhoven. In deze brief uiten we onze grote zorgen over het arbeidsconflict dat was ontstaan. Ook vragen we hen met klem een oplossing te vinden om Nico te behouden voor het Erfgoedhuis. Uiteraard met een passende doch stellige onderbouwing. We hebben ook gemeld dat we hen binnenkort de lijst met handtekeningen willen aanbieden. De brief is te vinden op de website van de gemeente. Omdat we geen reactie ontvingen, hebben we op 19 januari een actuele lijst met meer dan 400 steunbetuigers en de toelichtingen aan de gemeente gestuurd. De lijst staat op http://www.awn-archeologie.nl/23/ onder home/nieuws. Om Nico een hart onder de riem te steken hebben we de lijst van meer dan 20 pagina's ook aan hem toegestuurd.

Conflict opgelost
Op 25 januari kregen we het goede bericht dat het conflict tussen de gemeente Eindhoven en Nico Arts niet meer bestaat. Per 1 februari komt Nico terug in het Erfgoedhuis in een voor hem wat beter passende positie binnen de gemeentelijke organisatie. Hij krijgt meer gelegenheid voor inhoudelijk werk en educatie. Bij het inhoudelijk werk van dit jaar gaat het om het afronden van enkele archeologische rapporten en het boek over de opgravingen in Meerhoven, alsmede het actualiseren van de archeologische verwachtingenkaart van Eindhoven. Onder educatie valt onder meer het werken met vrijwilligers en studenten.
Op 26 januari hebben we de handtekeningen en steunbetuigingen persoonlijk kunnen aanbieden aan wethouder Schreurs. Vervolgens is een bericht door de gemeente opgesteld in samenspraak met AVKP: *Nico blijft in dienst van de gemeente Eindhoven en werkt vanuit het Erfgoedhuis aan specifieke opdrachten op zijn vakgebied archeologie. Zijn uitgebreide kennis en ervaring blijft daarmee behouden voor onze stad. Donderdag nam wethouder Schreurs een bundel met steunbetuigingen van de Archeologische Vereniging Kempen en Peelland (en namens een diverse achterban uit Nederland en België) in ontvangst. We zien dit als bevestiging van het belang van Nico's kennis en kunde voor de stad.*
Dit bericht gaan we allen die hun steun hebben betuigd nog toesturen.